

Ramsele gamla kyrka [Y 52]

Detta är en värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintresset.

Id: Y 52

Namn: Ramsele gamla kyrka

Kommun: Sollefteå

Socken: Ramsele

Huvudsaklig karaktärstyp: Kyrkomiljö

Andra karaktärstyper: Sockencentrum, Älvdalslandskap

Riksintressebeskrivning beslutad av RAÄ 2018:

Motivering:

Kyrkomiljö invid före detta sockencentrum. En i raden av de många medeltidskyrkor som finns och har funnits längs med älvarna i Ångermanland och Medelpad. Kyrkan har ett för Ådalen karaktäristiskt läge i landskapet med direkt anslutning till älven. (*Sockencentrum; kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Den medeltida kyrkobyggnaden, troligen uppförd under sent 1200-tal eller tidigt 1300-tal, prästgården från 1879 i nära anslutning till kyrkobyggnaden och klockstapeln från 1925 högst upp på branten väster om kyrkan. Kyrkoplatsen, avskilt belägen på en höjd ovan älven och omgiven av branta nivor.

© Länsstyrelsen, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAA, SGU, Sjöfartsverket, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU

Skala 1:4500

Utbredning och landskap: Riksintresset ligger strax sydväst om tätorten Ramsäle och omfattar ett område runt Faxälven. Landskapet är kuperat med höga nivor eller branta strandslutningar ner mot älven. På älvens östra sida närmast vattnet är landskapet mer flackt och öppet med ett fåtal utspridda ängslador. Här finns också en camping med byggnaderna i en klunga.

Riksintressets värden:

- En i raden av medeltida kyrkor utmed älvarna i länet.
- En välbevarad kyrka och dess karaktäristiska läge i Älvdalslandskapet.

Riksintresset Ramsele gamla kyrka visar en medeltida kyrka, vilken är en i raden av medeltida kyrkor som finns och har funnits utmed älvarna i länet. Läget i landskapet är karaktäristiskt för älvdalarna; kyrkan ligger på en avsats ovanför Faxälven, väl synlig från vattnet och de omgivande nipbranterna. Med det centrala läget vid älven kan kyrkan ses som en markör för bygdens medelpunkt under medeltiden. Älven var den viktigaste kommunikationsvägen under denna tid och lång tid framöver.

Kyrkan är troligen uppförd under sent 1200-tal eller tidigt 1300-tal och är Ramseles äldsta bevarade byggnad. Inom kyrkomiljön finns också en prästgård som byggdes år 1879 och på en höjd ovanför kyrkan står en klockstapel från år 1925. Dessa berättar om olika delar av den medeltida kyrkans senare historia, om den tid då kyrkan stod oanvänd och sen återigen togs i bruk efter nästan 70 år.

Så här syns riksintressets värden i landskapet:

Ramsele gamla kyrka ligger på Grannäset vid Faxälven, som rinner genom Ångermanland och Jämtland och mynnar ut i Ångermanälven. Enligt sägnen byggdes den av elva bönder från bygden.

Läget i landskapet

Kyrkan ligger på en hög avsats ovanför älven, omgiven av branta nipor. Placeringen i landskapet är typisk för de medeltida kyrkorna i älvdalarna och beror främst på att älven har varit den främsta kommunikationsleden för människor under mycket lång tid. Vissa siktlinjer inom området är särskilt värdefulla för upplevelsen av kulturmiljön.

Vägarna till kyrkan är branta, från såväl norr som sydväst. För att få en överblick av hela området är det lämpligt att utgå från platån norr om älven, här ligger Ramsele Hembygdsgård och en filial till Riksarkivet. Härifrån ser man kyrkomiljön med dess byggnader och får en vid vy över det dramatiska landskapet runt älven. En annan utsiktsplats för att uppleva kyrkans läge i landskapet är den motsatta sidan på backkrönet sydväst om kyrkan.

Det höga läget upplevs naturligtvis bäst från vattnet, men man får en bra uppfattning även från stigarna utmed älven eller från bebyggelsen på höjden öster om älven. I dag skymms dock kyrkan till viss del av hög och tät vegetation. Att stå framför kyrkan och blicka ut över älven ger också en förståelse för hur betydelsefull närheten till älven var och man kan föreställa sig hur kyrkobesökarna kom med båt.

Tre värdebärande byggnader

Kyrkobyggnaden är i vitputsad sten och har en rektangulär form. Fönsteröppningarna är få och smala. Det branta sadeltaket och gavelröstena är klädda med spån. Kyrkorummet upplevs slutet, inredningen är huvudsakligen från 1600- och 1700-tal och väggmålningarna är från sekelskiftet 1600. Kyrkans höga kulturhistoriska värden, även de interiöra, förstärker riksintressets värden och upplevelsen av kulturmiljön. Kyrkan är skyddad som kyrkligt kulturminne enligt kulturmiljölagen, vilket innebär att den ska vårdas och underhållas så att de kulturhistoriska värdena inte minskar.

Invid kyrkan ligger den före detta prästgården från år 1879 som är en och en halv våning hög. Sadeltaket har tegelpannor, fasaderna är klädda med liggande ljus träpanel och entrén har en inglasad veranda. År 1858 invigdes Ramsele nya kyrka inne i samhället och den medeltida kyrkan

slutade användas. Prästgården byggdes alltså mer än 20 år efter att den gamla kyrkan hade lämnats. Att den uppfördes just här beror troligen på att det var här kyrkan ägde mark och att den äldre prästgården låg här.

Ramsele gamla kyrka stod tom i nästan 70 år och återinvigdes år 1925 efter en genomgripande restaurering. Det återuppväckta intresset för äldre tiders byggnadskonst var typisk för 1900-talets början då nationalromantiken var ett rådande stilideal och samhällsfenomen i stort. I samband med återinvigningen byggdes också klockstapeln som ligger på höjden väster om kyrkan. Den är i rödmålad trä och har lökkupol.

Prästgården och klockstapeln har tillkommit under kyrkans långa historia, den ena då kyrkan var lämnad åt sitt öde och den andra då kyrkan fick nytt liv igen. Bägge byggnader, kyrkan och landskapet runtomkring gör riksintresset till en samlad och tydlig kulturmiljö.

Moderna inslag i miljön

Ovanför älven, strax norr om kyrkan, ligger en campingplats med ett antal byggnader. Campingplatsen har ännu inte påverkat riksintresset negativt, eftersom bebyggelsen är låg, övergripande småskalig och dessutom döljs av vegetation till stor del. Detsamma gäller för de stugor som finns längst ut på Grannäset; de är småskaliga, ligger avskilda från kyrkan och prästgården samt är väl inbäddade i vegetation. Riksarkivets byggnad på platån norr om kyrkan är något högre och mer utbredd. Men byggnadens mörka färg och den glesa raden med tallar framför gör att den smälter in relativt väl i landskapet.